

BARBARA ZEZULA* – LUBLIN

Biblioteka choćby najlepiej zaopatrzona jest sama w sobie martwym zbiorem książek, martwym warsztatem. Ożywić ją może dopiero twórczy duch ludzki – człowiek.[...]Od tego bowiem jakim jest bibliotekarz, zależeć będzie i biblioteka. Wraz z bibliotekarzem stoi lub upada biblioteka¹

o. Romuald Gustaw OFM

SEKCJA WYMIANY ZAGRANICZNEJ W BIBLIOTECE UNIWERSYTECKIEJ KUL

Wymiana dysertacji jako wyraz wzajemnej współpracy kilkunastu bibliotek uniwersyteckich tworzących Akademischer Tauschverein rozwinęła się w XVII wieku w Niemczech. Ich umowa zwana jest Konwencją Marburską od jej pomysłodawcy Uniwersytetu w Marburgu. Inicjatorem międzynarodowej wymiany w XVIII w. był francuski bibliofil Aleksander Vattemare. Wypracowane Konwencje Brukselska z 1886 i Paryska z 1970 roku podpisywane przez rządy poszczególnych państw regulują bezdewizową wymianę wydawnictw urzędowych i naukowych między bibliotekami i instytucjami naukowymi w kraju i za granicą. Cel wymiany publikacji pozostał taki sam. Zmianom podlega jedynie forma jej funkcjonowania, którą współcześnie wyznacza Internet. Wartość naukowa i artystyczna publikacji i możliwość współpracy są cenniejsze niż wycena publikacji w złotychkach.

Krótką historia Sekcji

Polonia mieszkająca w Piotrogradzie skupiona wokół ks. Idziego Radziszewskiego, rektora Akademii Duchownej w tym mieście i przyszłego rektora Uniwer-

---

* Barbara Zezula – mgr filologii germańskiej, kierownik Sekcji Gromadzenia Zbiorów Obcych w Bibliotece Uniwersyteckiej KUL.

¹ R. Gustaw, *Stan i potrzeby bibliotek kościelnych oraz program pracy na najbliższy okres*. „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne (dalej ABMK), 1 (1959) z. 1, s. 39.

sytetu w Lublinie, tworzyła księgozbiór biblioteki uniwersyteckiej. Uzyskała ona w darze prywatne, liczące ok. dziesięć tysięcy woluminów każdy, księgozbiory profesorów m.in. Stanisława Ptaszyckiego (polonika i publikacje dotyczące historii stosunków Polski z najbliższymi sąsiadami na Wschodzie) i Stanisława Zalewskiego (biblioteka medyczna wraz ze zbiorami Towarzystwa Lekarzy i Przyrodników, która miała być podstawą planowanego Wydziału Medycznego w Lublinie)². Z funduszy Karola Jaroszyńskiego, milionera i filantropa pomagającego polskim organizacjom w Rosji, zakupiono prywatne biblioteki historyka i filologa Wasyla Łatyszewa, Jakuba Barskowa i Hartwiga³. W połowie 1918 roku księgozbiór zgromadzony w Piotrogradzie liczył 40.000 woluminów⁴. Z ponad połowy, który dotarła do Lublina w 1925 roku, godny uwagi jest drugi po Bibliotece Uniwersytetu Warszawskiego pod względem wielkości i wartości zbiór rosyjskich czasopism naukowych z przełomu XVIII i XIX wieku. W okresie międzywojennym ofiarowane Bibliotece księgozbiory profesorów uniwersyteckich, osób duchownych i rodzin ziemiańskich odegrały istotną rolę w jej tworzeniu i rozwoju.

Pierwsze lata po II wojnie światowej to wzrost stanu księgozbioru BU KUL o 100% w stosunku do jego zasobu z 1939 roku dzięki decyzji Ministerstwa Oświaty z 1946 roku o pozyskiwaniu materiałów bibliotecznych ze Zbiornic Księgozbiorów Zabezpieczonych⁵. W latach 1946-1953 wpłynęło 130 tys. druków obcojęzycznych, głównie niemieckich, m.in. materiały źródłowe do historii Kościoła na Śląsku i liczne stare druki z XVI-XVIII w., partia książek dotyczących filozofii i teologii z biblioteki Schaffgottschów w Cieplicach i tzw. depozyt przemyski – księgozbiór kapituły grecko-katolickiej w Przemyślu (ok. 30 tys. wol.)⁶. Resztę przywieziono w dużej ilości i wszystko razem bez żadnej selekcji i informacji, skąd te druki pochodzą⁷.

² D. Dzierzkowska, *Biblioteka Główna Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego 1918-1939*, ABMK, 8 (1964) s. 195-196.

³ W czasie II wojny światowej utracone zostały materiały archiwalne Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, sprawozdania roczne z działalności Biblioteki oraz rękopis Emilii Szeligowskiej *O historyczno-statystycznym rozwoju biblioteki do wybuchu drugiej wojny światowej*. Stąd niektóre dane, np. imię Hartwiga jest już nie do odtworzenia (Dzierzkowska, *Biblioteka Główna*, s. 194-196).

⁴ Zob. K. Wiśniowska, *Kalendarium Bibliotek*, ABMK, 23 (1971) s. 29.

⁵ Zbiornice Księgozbiorów Zabezpieczonych zostały utworzone na tzw. Ziemiach Odzyskanych, obejmujących tereny współczesnej Polski zachodniej i północnej i po 1945 roku poddane polskiej jurysdykcji zgodnie z postanowieniem konferencji poczdamskiej. Podlegały one Naczelnej Dyrekcji Bibliotek w Ministerstwie Oświaty. Miały swoje siedziby m.in. we Wrocławiu, Bytomiu, Katowicach i Szczecinie. Ich pracownicy zbierali i zabezpieczali zbiory biblioteczne z całego Śląska i Pomorza. Zbiory pochodziły z rezydencji prywatnych, instytucji należących do Kościoła i muzeów regionalnych

⁶ R. Gustaw, W. Nowodworski, *Dwadzieścia lat Biblioteki Uniwersyteckiej KUL 1939-1958*, ABMK, 1 (1959) z. 1, s. 138..

⁷ Według relacji wieloletniego byłego pracownika BU KUL, mgr Franciszka Chwalewskiego wygłoszonej podczas konferencji naukowej „100 lat Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie”, 18-19 września 2007, Biblioteka KUL była wymieniona na liście bibliotek uprawnionych do wybierania książek z tych magazynów na ostatnim miejscu i to dzięki osobistym staraniom dr Józefa Grycza, wówczas pracownika Ministerstwa Oświaty i Władysława Bieńkow-

Władze Uczelni były świadome, że bez dbałości o gromadzenie bieżącej literatury zagranicznej, nie jest możliwe istnienie biblioteki uczelnianej i rozwój nauki na nowym Uniwersytecie⁸. Był to czas organizowania współpracy z zagranicą za pośrednictwem Biura Międzynarodowej Wymiany Wydawnictw w Ministerstwie Spraw Zagranicznych na mocy Konwencji Brukselskiej⁹. Tą drogą na Uniwersytet docierały informacje o kontaktach z instytucjami naukowymi w poszczególnych państwach. Ówczesne Ministerstwo Poczty i Telegrafów przyznając 50% zniżki na wysyłkę za granicę paczek z polskimi wydawnictwami sprzyjało rozwojowi współpracy zagranicznej. Materiałem wymiennym były wydawane przez Uniwersytet serie: *Biblioteka Uniwersytetu Lubelskiego* (w siedmiu sekcjach wydano w latach 1920-1934 46 tomów prac monograficznych) *Towarzystwo Wiedzy Chrześcijańskiej* (w latach 1928-1947 ukazało się 55 tomów) i od 1934 roku do dziś prace publikowane przez instytucję naukowo-wydawniczą Towarzystwo Naukowe KUL¹⁰. Wymianę zagraniczną prowadził Sekretariat Propagandy, który nawiązał kontakty z ośrodkami naukowymi i wydawnictwami we Francji, w Wielkiej Brytanii i Stanach Zjednoczonych, w krajach skandynawskich, we Włoszech, w Niemczech i w Związku Radzieckim. „Wymiana zagraniczna już w najwcześniejszej działalności Uczelni objęła swym zasięgiem wszystkie kraje, których wkład w naukę światową był najpoważniejszy”¹¹. W październiku 1949 roku powstał w strukturze Uniwersytetu Dział Książki, którego działalność skupiona była bardziej na realizacji potrzeb bibliotek zakładowych niż na nawiązywaniu nowych kontaktów i zdobywaniu publikacji zagranicznych do zbiorów Biblioteki Głównej.

Nowe ramy organizacyjne w zakresie wymiany publikacji stworzono pod koniec 1952 roku poprzez połączenie Działu Książki znajdującego się w gmachu głównym KUL przy Alejach Racławickich 14, z Działem Gromadzenia Biblioteki Uniwersyteckiej KUL przy ul. Chopina 27.

Wymiana przedstawiała się skromnie, nie była planowa i systematyczna, liczyła zaledwie kilkanaście kontaktów. Prowadziła ją bibliotekarka będąca jednocześnie na etacie sekretarki Biblioteki. Kolejne działania organizacyjne i personalne ówczesnego dyrektora Biblioteki Romualda Gustawa OFM doprowadziły w 1954 roku do utworzenia nowego w strukturze organizacyjnej Biblioteki Działu Wymiany Zagranicznej (po oddzieleniu referatu wymiany zagranicznej od Sekretariatu Biblioteki). Do prowadzenia korespondencji w obcych językach anga-

---

skiego, dyrektora Biblioteki Narodowej po wojnie. Biblioteka KUL była traktowana przez ówczesne władze jako biblioteka prywatna, należąca do Kościoła. Inne biblioteki państwowe miały prawo dokonywania wyboru księgozbiorów i interesujących publikacji. KUL nie miał tego przywileju, ale jeśli by nie przyjął wskazanej literatury, to uległa by ona zniszczeniu. Rektor KUL zaangażował do tej akcji o. Gustawa i ks. prof. Żywczyńskiego, który znał język niemiecki. W dowód wdzięczności za te starania BU KUL przekazała Bibliotece Narodowej tytuły czasopism ogólnokrajowych. W imieniu BN, zniszczonej i spustoszonej, odbierał kustosz Stanisław Koczorowski.

⁸ Zob. K. Wiśniowska, *Kalendarium Bibliotek*, ABMK, 23 (1971) s. 30.

⁹ Tamże.

¹⁰ I. Sudrawska, *Sekcja Wymiany Zagranicznej*, ABMK, 23 (1971) s. 80.

¹¹ Tamże, s. 81.

zowano na kilka godzin bibliotekarzy pracujących w innych działach. Dzięki staraniom o. Gustawa zwiększył się stan zatrudnienia w tym dziale, wzrosła liczba utrzymywanych kontaktów i wysyłanych publikacji polskich, ożywiła się korespondencja, stale powiększał się zasięg współpracy z zagranicą. Usprawnieniu uległa technika pracy poprzez zakładanie teczek dla poszczególnych instytucji w obrębie danego państwa w każdym referacie i teczek dla kontaktów sporadycznych. Wprowadzono szereg kartotek o funkcjonalnym i przejrzystym układzie: adresów partnerów zagranicznych, otrzymywanych tytułów czasopism zagranicznych i tytułów serii obcojęzycznych, kartoteki publikacji KUL i innych wydawnictw polskich wysyłanych za granicę oraz wspólnej dla całej Sekcji kartoteki magazynowej dla poszczególnych tytułów publikacji zgromadzonych dla potrzeb wymiany. Dział podzielony na cztery referaty: anglosaski¹², germański, romański i słowiański zatrudniał przeważnie osoby znające języki obce lub absolwentów filologii, ponieważ podstawą tego rodzaju pracy jest prowadzenie korespondencji w języku obcym. Do poszczególnych referatów była przypisana obsługa kontaktów wymiennych i prenumeraty czasopism pochodzącej z czterech obszarów językowych oraz ofiarodawców z poszczególnych państw. Z perspektywy półwiecza podział na cztery referaty okazał się najbardziej praktyczną i efektywną strukturą organizacyjną Sekcji. W 1961 roku nastąpiło połączenie Działu Wymiany Zagranicznej z Oddziałem Gromadzenia Biblioteki KUL. Cztery lata później została wprowadzona nowa struktura Oddziału Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów. Tworzyły ją trzy sekcje 1): Sekcja Akcesji, Kupna, Darów i Gratisów (z czterema referatami : rejestru przybytków, darów i egzemplarzy gratisowych, zakupu wydawnictw krajowych oraz zakupu wydawnictw importowanych) 2) Sekcja Dubletów i Druków Zbędnych oraz Wymiany Krajowej (podzielona na dwie w 1989 roku) i 3) Sekcja Wymiany Zagranicznej.

Biblioteka KUL a Kościół

Katolicki Uniwersytet Lubelski był dobrze znany na Zachodzie Europy i na kontynencie amerykańskim. Z tego powodu Uczelnia mogła liczyć na wsparcie – także charytatywne - przez różne instytucje świeckie i kościelne (ambasady, konsulaty i poselstwa, fundacje, instytuty naukowe i redakcje czasopism działające w wielu krajach Europy i Ameryki Płn.) oraz osoby prywatne. Zabiegały one w bibliotekach i innych instytucjach naukowych o książki dla BU KUL. Organizowały transport podarowanych publikacji oraz opłacały ze środków własnych zamówione przez Bibliotekę książki i czasopisma bezpośrednio u wydawców lub zagranicznych dystrybutorów. Z ich funduszy były organizowane stypendia zagraniczne dla bibliotekarzy oraz wyjazdy dyrektora na Międzynarodowe Targi Książki do Londynu i Frankfurtu nad Menem.

Uniwersytet jako uczelnia prywatna stanowiąca własność Kościoła w Polsce,

¹² Takiej nazwy użyła I. Sudrawska w swoim artykule poświęconym Sekcji Wymiany Zagranicznej od chwili jej powstania do roku 1970. Obecnie używa się określenia referat angielski.

mogła liczyć na finansowe wsparcie fundacji i stowarzyszeń kościelnych, bardzo licznych Kół Przyjaciół KUL w Niemczech, Anglii, we Włoszech i Francji oraz w Kanadzie i Ameryce Płn. oraz osób prywatnych działających za granicą. Wspomagały nas Fundacja K. Lanckorońskiej, Fundacja Rzymska im. margrabiny J. S. Umiastowskiej, Kirche in Not z siedzibą w Königstein czy utworzona w 1993 organizacja Fundacja Niemieckich Katolików na rzecz Katolików Polskich RENOVABIS. Biblioteka korzystała także z funduszu biskupa Szczepana Wesołego z Rzymu i bpa Józefa Wróbla z Helsinek.

Ważnym momentem w historii Uniwersytetu i Biblioteki był wybór Polaka na papieża. W kolejnych latach pontyfikatu Jana Pawła II, a zwłaszcza po przełomie 1989 roku zwiększyło się zainteresowanie Polską i Katolickim Uniwersytetem Lubelskim, którego Karol Wojtyła był wykładowcą. W BU KUL zarejestrowano wzrost przesyłek z publikacjami ofiarowanymi, znacznie więcej ofert publikacji na wymianę oraz większą aktywność środowisk polonijnych na całym świecie.

Gromadzenie literatury obcojęzycznej

Biblioteka KUL ponosiła o wiele większy trud w gromadzeniu literatury zagranicznej w porównaniu do państwowych bibliotek naukowych. Poprzedni dyrektorzy Biblioteki szczególnie o. Romuald Gustaw¹³ i jego następca, Andrzej Paluchowski zabiegali z ogromnym wysiłkiem i zaangażowaniem o kolejne tytuły oraz uzupełnienie brakujących numerów czasopism i tomów książek. Ich zasługą było zwiększenie ilościowego, a przede wszystkim jakościowego stanu księgozbioru Biblioteki, głównie w zakresie zbiorów z dziedziny religioznawstwa, teologii i filozofii.

Biblioteka KUL jest centralnym naukowym księgozbiorem religijno-teologicznym w Polsce. Przy jego kształtowaniu były wykorzystywane wszystkie możliwości z „zachowaniem proporcji między aktualizacją zbiorów a ich archiwalizowaniem (...) i dokumentacją polskiego piśmiennictwa religioznawczego oraz teologii w najszerszym pojęciu, bez zakreślania językowych, chronologicznych i terytorialnych granic, bez barier światopoglądowych”¹⁴.

Represje i szykany władz komunistycznych wobec KUL w latach 1950-1980 polegały między innymi na utrudnianiu dostępu do publikacji zagranicznych. W latach 1962-1973 systematycznie odmawiano Bibliotece KUL przyznania dewiz na zakup publikacji zagranicznych. W listopadzie 1967 roku Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw RUCH skreśliła z listy prenumeraty 160 tytułów czasopism zagranicznych. W następnych latach przydział puli dewizowej był bardzo skromny¹⁵. Aby zapewnić kontynuację wydawnictw ciągłych w drodze wymiany lub darów wysiłek działu został skierowany na próby nawiązania kontaktów z redakcjami czasopism zagranicznych. W tym trudnym czasie zorganizowano akcję wy-

¹³ O. Romuald Gustaw był dyrektorem Biblioteki KUL w latach 1950-1976. Andrzej Paluchowski pełnił funkcję dyrektora BU KUL w latach 1976-1997.

¹⁴ E. Żelechowska, *Funkcjonowanie działu gromadzenia*, ABMK, 62 (1993) s. 202.

¹⁵ Tamże, s. 200.

syłania listów do profesorów teologii i filozofii poza granicami kraju, z prośbą o przysyłanie do Biblioteki swoich prac i nadbitek. Ukierunkowała ona pracę działu pod kątem specjalizacji Biblioteki. Jej pomysłodawcą był dyrektor Biblioteki. O. Gustaw wykorzystywał ekspozycje książek po Międzynarodowych Targach Książki w Warszawie, aby zakupić najnowszą literaturę obcojęzyczną. Kupno publikacji obcojęzycznych realizował także Ośrodek Rozpowszechniania Wydawnictw Naukowych Polskiej Akademii Nauk ORPAN, czołowy importer i eksporter publikacji naukowych w Polsce.

Trzeci z kolei w powojennej historii Biblioteki KUL dyrektor Andrzej Paluchowski był głównym inicjatorem pracy Sekcji. Jego zasługą było nawiązanie bliskiej współpracy z Biblioteką Watykańską, Biblioteką Polską w Londynie oraz bibliotekami amerykańskimi. Jego stała obecność na Targach Książki we Frankfurcie nad Menem, Londynie i Warszawie, śledzenie nowości wydawniczych, nawiązywanie nowych kontaktów i podkreślanie trudnej sytuacji najpierw polityczno-ekonomicznej, później już tylko ekonomicznej Uniwersytetu i wyjątkowości zbiorów Biblioteki przynosiły efekty. Były to korzystne upusty i rabaty udzielane przez wydawnictwa i firmy dystrybucyjne przy zakupie publikacji, także znacznie większa wymiana wydawnictw lub otrzymanie potrzebnych książek w darze. Alliance Française – ośrodek nauki języka i centrum kultury francuskiej we współpracy z Ambasadą Francji i Instytutem Francuskim był w latach 1980-1997 organizatorem dziewięciu wystaw nowej książki francuskiej w Bibliotece KUL. Publikacje zakupione na korzystnych zasadach dużych rabatów lub w części darowane wzbogaciły zbiory Biblioteki, podobnie jak książki wydawnictwa Walter de Gruyter z Berlina zaprezentowane na dwóch wystawach¹⁶ w gmachu Biblioteki.

Niewątpliwie zasługą A. Paluchowskiego jest umocnienie pozycji Biblioteki KUL wśród innych polskich bibliotek, a nawet wśród bibliotek Europy Środkowo-Wschodniej. Jej prestiż podnosi zbiór książek i czasopism polskiej emigracji po 1945 r. oraz literatury „drugiego obiegu”, wydawanej w kraju bez cenzury. „Jest to jeden z najbogatszych zbiorów w kraju - tym cenniejszy, że tworzony (w miarę możliwości) systematycznie (...) od połowy lat siedemdziesiątych” i liczący 1500 tytułów czasopism.¹⁷ Należą do tej kolekcji także tysiące woluminów książek (druki emigracyjne : 6637 wol. i druki krajowe bez debitu 3400 wol.)¹⁸. Bibliotekę KUL wyróżniała także imponująca liczba prenumerowanych zagranicznych czasopism naukowych, np. *Schweizerische Zeitschrift für Religions- und*

¹⁶ Pierwszą wystawę zorganizował dyr. A. Paluchowski w 1995 roku. Propozycja drugiej wystawy w BU KUL pojawiła się w czasie rozmowy z przedstawicielem Wydawnictwa Walter de Gruyter, p. Michaeliem Annecke podczas Międzynarodowych Targów Książki w Warszawie w maju 2005 roku. Otwarcie II Wystawy Publikacji Verlag Walter de Gruyter odbyło się w 9 maja 2006 roku w obecności głównego dyrektora koncernu wydawniczego prof. Klaus Saura.

¹⁷ A. Gabłońska, *Czasopisma drugiego obiegu w zbiorach BU KUL*. Wykład w dniu 16 czerwca 2003 w ramach prezentacji monograficznych na podstawie zbiorów BU KUL, dostępny [www. http://pater.kul.lublin.pl/akademia/2003_06_16/czasopisma_drugiego_obiegu.htm](http://pater.kul.lublin.pl/akademia/2003_06_16/czasopisma_drugiego_obiegu.htm).

¹⁸ H. Szumił, *Inne formy życia Uniwersytetu – Biblioteka Uniwersytecka*, w: *Księga pamiątkowa w 75-lecie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Wkład w kulturę polską w latach 1968-1993*, Lublin 1994, s. 683.

Kulturgeschichte, American Journal of International Law, Criminal Law Review, Quarterly Journal of Experimental Psychology, Codices Manuscripti, Historische Zeitschrift, Maske und Koturn. Computational Methods in Applied Mathematics, Syntax, Revue des Etudes Augustiniennes, Rivista di Archeologia Cristiana, Biology and Philosophy.

Organizacja pracy w Sekcji

Praca w czterech referatach Sekcji Wymiany Zagranicznej polegała na :

- prowadzeniu korespondencji w obcych językach,
- przyjmowaniu przesyłek pocztowych,
- odznaczaniu na kartach akcesyjnych każdego otrzymanego numeru czasopisma,
- sporządzaniu załączników na książki,
- przekazywaniu materiałów bibliotecznych do Oddziału Czasopism i do Działu Akcesji, gdzie po kolejnej weryfikacji były przydzielane do księgozbiorów podręcznych, do magazynu lub uznawane za druki zbędne,
- przygotowywaniu wysyłki czasopism, serii, prac monograficznych, prac doktorskich i habilitacyjnych opublikowanych w wydawnictwach uniwersyteckich i pochodzących z innych źródeł,
- prowadzeniu prenumeraty czasopism w pakietach podzielonych na obszary językowe Europy i Ameryki Płn. (rozliczanie rachunków i uzgadnianie salda)
- listownym reklamowaniu brakujących numerów i tomów publikacji otrzymanych z kupna, wymiany i daru,
- sprawdzaniu pozycji z list dubletów zaznaczonych przez dyrektora Biblioteki i zamawianiu wybranych pozycji.

Zawsze pisane były podziękowania za подарowaną Bibliotece książkę lub tytuł czasopisma. Jeśli pozycja była wyjątkowo cenna, tekst podziękowania układał dyrektor osobiście, a pracownik danego referatu dokonywał jedynie przekładu pisma i zajmował się jego wysłaniem. Lata 1992-1997 to także akcja systematycznego uzupełniania braków w zbiorach czasopism zagranicznych, w wydawnictwach seryjnych i wielotomowych. „Chociaż kolekcja zbiorów składa się z tego, co w niej jest, to bywa także oceniana według tego, czego w niej akurat nie ma”¹⁹.

Sekcja dzisiaj

W 2001 roku nastąpiło połączenie Sekcji Zakupu Książki Obcojęzycznej²⁰ z Sekcją Wymiany Zagranicznej. Obecnie dział funkcjonuje pod nazwą Sekcji

¹⁹ J. Wojciechowski, *Z problemów organizacji zasobów bibliotecznych*, „Przegląd Biblioteczny”, 1 (1998) s. 6.

²⁰ Od 1998 roku taką nazwę otrzymał dawny referat zakupu wydawnictw importowanych należący do Sekcji Akcesji, Kupna, Darów i Gratisów.

Gromadzenia Zbiorów Obcych. Po zmianie na stanowisku dyrektora Biblioteki w 1998 roku praca w Sekcji jest niemal zupełnie samodzielna. Bibliotekarze sami decydują o wyborze pozycji z zagranicznych list dubletów oraz proponują publikacje do zakupu na podstawie ofert wydawniczych. Dokonują wyboru mając na uwadze główny profil gromadzenia zbiorów, wartość zamawianych pozycji, własne doświadczenie i zdecydowanie. Dyrektor przyznaje kwotę pieniędzy dla danego referatu i zatwierdza przygotowane zamówienie książek. Akceptuje także dezyderaty na publikacje obcojęzyczne zgłoszone przez pracowników naukowych Uniwersytetu, które są realizowane poprzez kupno.

Zasady wymiany

Obecnie wymiana publikacji oparta jest na wzajemnych ustaleniach między Biblioteką KUL, a instytucjami zagranicznymi. Umowa obejmuje głównie biblioteki zagraniczne, instytuty naukowe świeckie i instytucje kościelne (opactwa, seminaria i wyższe szkoły teologiczne) redakcje czasopism oraz osoby prywatne. Biblioteka KUL współpracuje z wydawcami czasopism religijnych, gdzie podstawą rozliczenia są intencje mszalne *ad intentionem dantis*. Z Augustinus Verlag, Würzburg otrzymujemy kwartalnik *Ostkirchliche Studien* oraz z Abdij van Averbode w Belgii *Analecta Praemonstratensia*. Realizacja tego rodzaju wymiany przebiega w taki sposób, że za prenumeratę czasopisma w danym roku Biblioteka zleca odprawienie wyznaczonej przez partnera zagranicznego liczby mszy św. „w intencji znanej Bogu”. W poprzednich latach z takiej formy wymiany Biblioteka korzystała u wiele większej liczby partnerów.

Materiałem wymiennym są nadal publikacje dwóch wydawnictw uniwersyteckich: Towarzystwa Naukowego KUL, które wydaje zaplanowaną na kilkanaście tomów *Encyklopedię Katolicką*, 25 zeszytów *Roczników* i prace naukowe z sześciu wydziałów: teologicznego, filozoficznego, historyczno-filologicznego, nauk społecznych, nauk prawnych i matematyczno-przyrodniczego oraz Wydawnictwa KUL (dawniej Redakcja Wydawnictwa KUL). Wydawnictwo publikuje ponad 20 tytułów serii i dzieł wielotomowych, m.in. *Teologia w Dialogu*, *Jan Paweł II naucza*, *Historia Kościoła*, *Studia i Materiały Instytutu Zarządzania i Marketingu KUL*, a także 8 tytułów czasopism m.in. *Archiwa*, *Biblioteki i Muzea Kościelne*, *Zeszyty Naukowe*, *Vox Patrum*, *Ethos*. Od 2005 roku wymianę w bardzo znaczący sposób ułatwia nieodpłatne otrzymywanie znacznej ilości egzemplarzy książek i czasopism wydawanych przez Towarzystwo Naukowe KUL na mocy porozumienia Zarządu TN KUL z Rektorem Uniwersytetu²¹. Powstały znacznie korzystniejsze możliwości dysponowania publikacjami własnego wydawnictwa i zminimalizowane zostały w sposób bardzo odczuwalny w budżecie koszty obsługi wymiany publikacji. Nie mniej istotne są również korzystne warunki opłaty pocztowej. Możliwe jest wysyłanie paczek o wadze do 30 kg w jednym worku do krajów europejskich i Stanów Zjednoczonych. Koszt wysyłki jednej paczki do 5 kg to kwota ok. 100 zł, a koszt wysyłki do krajów Europy i USA jednego worka, w któ-

²¹ W 2005 roku Sekcja otrzymała nieodpłatnie 2209 egz. na sumę 113.000 zł, a w roku 2006 roku 5495 egz. na sumę 140.000 tysięcy i 210 egz. *Zeszytów Naukowych KUL* na sumę 2500 zł.

rym mieści się pięć paczek do 5 kg każda) wynosił ok. 130 zł. W 2005 roku całkowity koszt obsługi pocztowej dla potrzeb Sekcji wyniósł szacunkowo ok. 65.000 zł. Wysyłka w workach kosztowała ok. 50.000 zł. Gdyby każda paczka wysyłana była oddzielnie koszt ten wyniósłby z pewnością trzy razy drożej.

Mimo szerokiej oferty obu wydawnictw KUL partnerzy Biblioteki oczekują także realizacji swoich zamówień na publikacje innych wydawnictw polskich. Dla potrzeb wymiany Sekcja ma od lat prenumeratę czasopism w RUCH-u oraz stałe zamówienie na czasopisma naukowe innych polskich wydawnictw, które realizuje Księgarnia Naukowa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Lista zamówionych czasopism zmienia się nieznacznie co roku. W 2007 roku z kilku tytułów zrezygnowała Biblioteka Watykańska, a o nowy tytuł poprosił International Institute of Social History the Netherlands w Amsterdamie. Sporadyczne są dezyderaty od partnerów zagranicznych na książki i czasopisma polskie trudniej dostępne na rynku księgarskim. Są to zazwyczaj materiały ze specjalistycznych konferencji i zjazdów lub publikacje wydawnictw lubelskich. Realizację specjalnych zamówień w drodze kupna lub wymiany krajowej powierzamy Sekcji Gromadzenia Książki Polskiej. Zamówienia tego typu otrzymujemy najczęściej z Deutsche Forschungsgemeinschaft w Bonn, firmy dystrybucyjnej Kubon & Sagner w Monachium, National Library of Belarus w Mińsku oraz British Library w Londynie. Próby poszerzania współpracy w tym zakresie są zrozumiałe i nie należy zbyt rygorystycznie odmawiać partnerom realizacji ich zamówień.

Do piętnastu ośrodków naukowych i bibliotek zajmujących się badaniem historii, kultury i języka obszaru Europy Środkowo-Wschodniej wysyłane są prace Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej. Są to m.in. Osteuropa-Institut w Monachium²² i Berlinie, Deutsches-Polen-Institut w Darmstadt, Herder-Institut w Marburgu, także sekcje slawistyczne dużych bibliotek amerykańskich w Cambridge, Yale, Princeton i Berkeley, a przede wszystkim Library of Congress oraz British Library w Londynie, Biblioteka Narodowa Austrii w Wiedniu, a także Biblioteka Narodowa Francji i paryska Sorbona. Zainteresowane tą ofertą wydawniczą są także Ukrainische Freie Universität w Monachium, Harvard Ukrainian Research Institute, The Canadian Institute of Ukrainian Studies – University of Alberta i Biblioteca Centrala Universitara Lucian Blaga w Cluj-Napoca w Rumunii.

Zadania bibliotekarzy

Praca bibliotekarzy z działów gromadzenia nastawiona jest na pozyskiwanie literatury naukowej z dyscyplin uprawianych w Uniwersytecie²³. Z bibliotek uniwersyteckich przysyłane są w ramach wymiany przeważnie prace doktorskie (w formie drukowanej, na mikrofilmach i płytach CD-ROM). Dokumentują one najnowszy stan badań oraz zawierają aktualną bibliografię do omawianego zagadnie-

²² W 2007 roku Osteuropa-Institut przeniósł swoją siedzibę do Regensburga. Jego nowym dyrektorem jest prof. dr Jürgen Jerger z katedry ekonomiki międzynarodowej i monetarnej Uniwersytetu w Regensburgu.

²³ Także z dziedziny matematyki i informatyki oraz ochrony środowiska i biologii w związku z powstaniem w 1998 roku nowego Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim.

nia. Nasi partnerzy przekazują nam także wydawnictwa seryjne prezentujące prace z badań naukowych pracowników uniwersytetów zagranicznych. Wiele instytucji prenumeruje dla Biblioteki także czasopisma i serie renomowanych firm wydawniczych na świecie. Są one cenne zarówno pod względem wartości naukowej jak też finansowej. To te tytuły czasopism, które nie zostały umieszczone na wykazie prenumeraty a które odpowiadają naszym rzeczywistym potrzebom. Powodem jest wysoki koszt prenumeraty zagranicznej i coraz bardziej powszechna, choć równie kosztowna, mimo przydzielanych dotacji, możliwość korzystania z dostępu do tytułów czasopism w wersji pełnotekstowej online i elektronicznych baz danych udostępnianych głównie w ramach Biblioteki Wirtualnej w Interdyscyplinarnym Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego w Warszawie na podstawie umów licencyjnych i konsorcyjnych.

Przez wszystkie lata obsługa prenumeraty czasopism zagranicznych wiązała się z dużym wysiłkiem zespołu Sekcji Wymiany Zagranicznej. W 2001 roku, ostatnim roku prenumeraty w formie tzw. pakietów językowych czyli tytułów pogrupowanych według dystrybutorów i wydawców z danego obszaru językowego: Anglii i USA, Niemiec, Austrii i Szwajcarii, Francji Włoch i krajów Beneluksu, pracownicy poszczególnych referatów obsługiwali łącznie 1498 tytułów z prenumeraty oraz 1836 tytułów z wymiany i darów pochodzących od 1119 instytucji, z którymi Biblioteka współpracowała²⁴. Po wejściu w życie ustawy o zamówieniach publicznych i obowiązku organizowania przetargów na prenumeratę czasopism od 2002 roku w Sekcji funkcjonuje osobne stanowisko pracy dotyczące obsługi prenumeraty czasopism zagranicznych oraz zakupu elektronicznych baz danych²⁵. Ustawa o podatku VAT wymusiła niejako utworzenie kolejnego stanowiska w Sekcji – fakturowania, czyli sporządzania faktur w obrocie wewnątrz Wspólnoty Europejskiej. Jest to niezbędne w dziale, który otrzymuje faktury i rachunki od firm zagranicznych.

Sekcja oprócz gromadzenia literatury zagranicznej w drodze wymiany i darów spełnia jeszcze jedno ważne zadanie : poprzez kolportaż promuje polskie piśmiennictwo naukowe w świecie, a szczególnie wydawnictwa uczelniane oraz informuje o kierunku prac badawczych prowadzonych w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Wysyłką publikacji obu uczelnianych wydawnictw oraz promocją dorobku naukowego Uniwersytetu na zasadach wymiany i daru zajmują się dwie sekcje Biblioteki : Sekcja Gromadzenia Zbiorów Obcych i Sekcja Wymiany Krajowej. Towarzystwo Naukowe KUL i Wydawnictwo KUL kierują wszelką korespondencją osób prywatnych i instytucji naukowych w sprawie otrzymania publikacji uczelnianych do Biblioteki. Promocyjna rola wymiany międzynarodowej

²⁴ Powyższe dane liczbowe pochodzą z miesięcznych i rocznych zestawień statystycznych Sekcji Gromadzenia Zbiorów Obcych wykonanych przez bibliotekarzy pracujących w poszczególnych referatach i przez kierowników. Patrz wykres 10 i 11. Dane dotyczące czasopism polskich otrzymano od kierownika Oddziału Czasopism BU KUL.

²⁵ To stanowisko funkcjonowało do marca 2008 roku. Obecnie prenumerata czasopism podlega Oddziałowi Czasopism, a bazami danych zajmuje się Oddział Informacji Naukowej.

w naszym przypadku nie podlega dyskusji²⁶. Napływające reklamacje i prośby o nowości świadczą o atrakcyjności naszej oferty dla odbiorcy zagranicznego.

Niektóre biblioteki zagraniczne ustalają jeszcze inne warunki wymiany. British Library przeznaczyła w 2005 roku dla BU KUL 600 funtów na realizację zamówień publikacji z jej własnego wydawnictwa. W 2006 roku oprócz takiej samej sumy na pozycje wydawane przez Bibliotekę Brytyjską można było dokonać wyboru książek z oferty innych wydawnictw angielskich na dodatkową kwotę 600 funtów. Library of Congress przysyła bardzo obszerne listy dubletów i określa liczbę zamówionych pozycji na rok bieżący. Za 2005 rok dokonaliśmy wyboru 190 książek. Wiosną 2007 roku Biblioteka Kongresu określiła nam ilość pozycji do zamówienia za rok ubiegły – 233 wol. książek najnowszej literatury angielskiej i amerykańskiej za rok 2006. Także nasi partnerzy mają niekiedy problemy z dotrzymaniem warunków wymiany. Z różnych powodów, między innymi restrykcji budżetowych dotyczących wszystkich agend danej instytucji lub tylko biblioteki, braku środków finansowych na prowadzenie wymiany, zmiany profilu i polityki gromadzenia lub szczupłości powierzchni magazynowej, niektóre biblioteki zagraniczne zerwały zupełnie kontakty wymienne z BU KUL. W ciągu ostatnich pięciu lat zrezygnowały zupełnie ze współpracy z nami biblioteki uniwersyteckie w Mainz, Hamburgu, w Uppsali i Liège, a także amerykańska Stanford University Library. Największa liczba kontaktów zawieszonych i do wyjaśnienia (ok. 30) jest obecnie w referacie słowiańskim Sekcji. Powodem tego jest m.in. brak stałej obsady referatu. Od kilku lat nie było na tym stanowisku sławisty i rotacja pracowników była znaczna. Od listopada 2007 roku referat prowadzi w wymiarze 1/2 etatu p. J. Krysa, białoruszczynista z wykształcenia. Można oczekiwać, że ten referat dorówna pozostałym.

Bibliotekarz pracujący w Sekcji Wymiany Zagranicznej ma do wyboru racjonalną wysyłkę w ramach zrównoważonej wymiany publikacji lub wysyłanie publikacji polskich ignorując zachowanie ilościowej równowagi, szczególnie tam, gdzie są najbardziej oczekiwane. W niektórych przypadkach nie jest możliwe utrzymanie rygorystycznego modelu wymiany książka za książkę i trzeba zaniechać skrupulatnego bilansowania. Jest to szczególnie widoczne w kontaktach z instytucjami polonijnymi, gdzie musi przeważać promocyjna rola Biblioteki. Dotyczy to także bibliotek i instytucji naukowych krajów byłego bloku komunistycznego, gdzie wolna nauka dopiero się rozwija, a większość z nich boryka się z poważnymi kłopotami finansowymi. Niedawno utworzony uniwersytet Katolicka Univerzita w Ružomberku na Słowacji nie posiada jeszcze znaczącej ilości własnych publikacji na wymianę. Nie można także liczyć na publikacje od Wyższego Seminarium Duchownego w Pińsku na Białorusi, chociaż oczekiwania względem Biblioteki KUL są duże. Wysyłane są więc tym instytucjom czasopisma i książki, które będą pomocne w kształceniu przyszłych teologów, katechetów i księży. Jak te sprzeczności pogodzić i jaką drogę wybrać, decyduje bibliotekarz zajmujący

---

²⁶ J. Dziak, *Wymiana wydawnictw w bibliotekach akademickich – czy ma się mieć dobrze*. „Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy”. Materiały konferencyjne 11 (2005) s. 1. (dalej EBIB), <http://ebib.oss.wroc.pl/matkonf/grom2/dziak.php>

się obsługą danego kontaktu. Nie zawsze też publikacje otrzymane w ramach wymiany prezentują porównywalne wartości.

Dylemat trafnego wyboru mają bibliotekarze typujący pozycje do zamówienia z list dubletów Czy jest to zawsze dobra decyzja? Czy bibliotekarz – filolog z wykształcenia jest w stanie podjąć zawsze właściwą decyzję co do książek z dziedzin wiedzy, które są dalekie od jego humanistycznych zainteresowań i wiedzy. Czasem zamówiona pozycja, po jej przejrzeniu zostaje odesłana do magazynu dubletów, bo nie można zapełniać magazynu „martwymi” woluminami, czyli takimi, po które nikt nie sięgnie²⁷. Skrupulatnie należy badać przydatność książek i czasopism w chwili klasyfikowania ich do zbiorów. Bardziej stanowczo trzeba podejmować decyzje o umieszczeniu materiałów odrzuconych w magazynie dubletów lub zainteresowaniu tą literaturą bibliotekarzy pracujących w bibliotekach specjalistycznych Uczelni lub też inne biblioteki. Koszt rocznego utrzymania jednego woluminu na półce w magazynie bibliotecznym nie jest tani, a w skali roku jest to w dużych bibliotekach suma kilku milionów złotych²⁸. Pozostaje więc intuicja i doświadczenie bibliotekarzy przy podjęciu decyzji o wyborze. Stąd bardzo istotne jest, aby w Sekcji nie było dużej płynności kadr i do pracy kierowani byli pracownicy z dobrą znajomością języka obcego. To jest podstawowy warunek efektywnej pracy i nauczania się sztuki wyboru.

Internet w pracy Sekcji

Połączenia internetowe mają bardzo korzystny wpływ na jakość pracy. Korespondencja prowadzona drogą elektroniczną przyspiesza zdecydowanie komunikowanie się między partnerami. Szybsze ustalenia, złożenie zamówienia na książki, reklamacji brakujących numerów czasopism czy też tomów serii powodują sprawniejsze pozyskanie ich do zbiorów i zaferowanie czytelnikowi. Duże i znane firmy dystrybucyjne książek jak Holding Blackwell Publishing Ltd. w Oxfordzie i Starkmann Ltd. w Londynie, Otto Sagner Buchexport-Import GmbH w Monachium i największy koncern wydawniczy w Europie Verlag Walter de Gruyter w Berlinie, wielkie księgarnie w Paryżu – Jean Touzot Libraire Internationale i Libraire du Cerf, włoska Libreria Leoniana czy też belgijskie Brepols Publishers w Turnhout i Peeters Publishers w Leuven są doskonale zorganizowane pod względem rozwiązań logistycznych i technicznych. Wchodząc poprzez wyszukiwarkę Google na strony internetowe poszczególnych wydawnictw, z łatwością można dotrzeć do ich dobrze przygotowanej i prezentowanej oferty zawierającej najważniejsze informacje o każdej książce. Dystrybutorzy starają się zrealizować zamówienia na książki wydane dawniej, poszukują książek w antykwariatach i ofertach dubletowych bibliotek zagranicznych. Skrupulatnie udzielają informacji o poczynionych ustaleniach. U Blackwella Biblioteka ma kod dostępu do włas-

²⁷ E. Nowak, *Wymiana publikacji jako jedna z form współpracy bibliotek medycznych Biblioteka Główna Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach*, EBIB, Materiały konferencyjne nr 10. 2005, s. 4, <http://ebib.oss.wroc.pl/matkonf/med23/nowak.php>.

²⁸ A. Jazdon, *Zdobądź i ... pozbądź się, czyli uwag kilka o problemach zarządzania zbiorami w Polsce*. w: *Rola i funkcje nowoczesnej biblioteki akademickiej: materiały z konferencji zorganizowanej z okazji 50-lecia UMK, 27-29 września 1995r.*, Toruń 1996, s.185.

nego konta, gdzie w każdej chwili można sprawdzić, które tomy serii ze stałego zamówienia są zrealizowane lub anulowane, które przyjdą później z powodu opóźnienia druku i jaki jest stan rozliczeń finansowych Biblioteki z firmą. Zagraniczne firmy dystrybucyjne udzielają rabatów na stałe zamówienia wydawnictw seryjnych. Biblioteka KUL ma stałe zamówienie na 40 tytułów serii, m.in. *Cambridge Studies in Linguistics*, *Studies in the History of Religions*, *Supplements to Vetus Testamentum*, *Supplements to Novum Testamentum*, *Cogitatio Fidei*, *Philosophes Médiévaux*, *Orbis Biblicus et Orientalis*, *Neue Studien zur Philosophie*. Zamówienia na prace monograficzne realizowane przez zagranicznych dystrybutorów są nawet kilkanaście procent tańsze niż oferowane przez firmy działające w Polsce, t.j. ABE Marketing i IPS International Publishing Service. Dla zamawiającego istotna jest także oprócz oszczędności finansowych szybkość i sprawność działania dystrybutora, ponieważ niektóre oferty wydawnicze są korzystne tylko przez krótki okres czasu. Opóźnienie w złożeniu zamówienia przez polskiego pośrednika powoduje większe koszty zakupu, które ponosi klient. Poza tym wierność wybranemu dystrybutorowi lub wydawnictwu przynosi wymierne korzyści. Są to jeszcze bardziej korzystne upusty cenowe i promocje, a nawet próby znalezienia sponsorów, którzy zechcą sfinalizować ich nowe przedsięwzięcia. Przykładem może być Wydawnictwo Walter de Gruyter z Berlina, którego dyrektor generalny prof. Klaus Saur organizuje akcję zbierania funduszy wśród niemieckich fundacji w celu umożliwienia dostępu do *Polnisches Biographisches Archiv I und II Online* dla największych bibliotek naukowych w Polsce, w tym Biblioteki KUL. Z wybranymi możliwościami polskimi i zagranicznymi czytelnik może zapoznać się na stronie internetowej BU KUL, z komputera w domu i w każdym innym miejscu. Może je także zobaczyć zaprezentowane w gablotach na parterze gmachu Biblioteki, a nawet w wyjątkowych wypadkach przejrzeć nie skatalogowaną jeszcze książkę w Czytelni Informacji Naukowej.

Weryfikacji pod względem naukowej wartości i przydatności dla czytelnika podlegają niektóre tytuły czasopism otrzymywane w ramach wymiany oraz z darów. Większość dużych bibliotek uniwersyteckich w Niemczech oferuje spisy wykładów i skład osobowy na dany semestr (*Vorlesungs- und Personalverzeichnisse*). Wobec o wiele łatwiejszego dostępu do tego typu informacji w Internecie, ich wersja drukowana udostępniana w Bibliotece KUL praktycznie nie jest wykorzystywana. Innym elementem, który staje się oczywistością na początku XXI wieku, to powolne odchodzenie od wymiany dokumentów tradycyjnych drukowanych na rzecz dokumentów elektronicznych. Zagraniczni partnerzy przysyłają informację o zaprzestaniu ukazywania się tytułu w wersji drukowanej podając jednocześnie ścieżki dostępu do jego wersji elektronicznej. Są to czasopisma uniwersyteckie, np. *Forschungsbericht der Westfälischen Wilhelms-Universität Münster*, *Zwoje* – internetowe czasopismo kulturalne wydawane w Edmonton w Kanadzie, *El Popola Cinio* w esperanto, *Codices* – baza informacyjna prawa konstytucyjnego Unii Europejskiej, czy też wydawnictwa bibliograficzne np. *New Contents Slavistics*, *Thüringer Bibliographie* z Biblioteki Uniwersyteckiej w Jenie, *Neuerwerbungen Vorderer Orient / Nordafrika* oraz *Neuerwerbungen Teologie Südasien Vorderer Orient* czy też *Theologische Revue* z Aschendorff Verlag, Mün-

ster i *Zeitschrifteninhaltsdienst Theologie* z Biblioteki Uniwersyteckiej w Tübingen oraz *Vorlesungs- und Personalverzeichnisse* np. Uniwersytetu w Bambergu. BU KUL może zaoferować korzystanie online z jednego tytułu czasopisma, *Przełądu Uniwersyteckiego KUL*²⁹.

Technika komputerowa ułatwia także organizację pracy w dziale. Bazy w komputerach zastąpiły kartkowe kartoteki akcesyjne kontaktów, ich adresów i wysyłanych publikacji polskich. Istnieją bazy danych ogólnodostępne oraz z dostępem na hasło dla pracowników oddziałów gromadzenia nabytków polskich. W Sekcji Gromadzenia Zbiorów Obcych hasła dostępu do bazy czasopism i nabytków zagranicznych w programie MAK³⁰ mają wszyscy pracownicy tego działu.

Do 2004 roku wysyłka publikacji prowadzona była na podstawie kartoteki akcesyjnej zawierającej nazwy instytucji, ich adresów, osobnej dla każdego referatu. Każdy nowo otrzymany tytuł i jego ilość jest notowany na założonej karcie, a jego zasób jest pomniejszany o ilość egzemplarzy pobranych do wysyłki przez pracowników Sekcji dla potrzeb wymiany zagranicznej i krajowej oraz bibliotek specjalistycznych. Od 2005 roku Sekcja obsługuje wysyłkę publikacji polskich w programie Microsoft Office Excel. Ułatwieniem jest automatyczne sporządzanie list wysyłanych pozycji, podliczanie wartości każdej partii wysyłki oraz możliwość rejestracji bieżących wpływów przez jedną osobę i przesyłania wykazu pocztą elektroniczną do pozostałych osób zajmujących się wysyłką w poszczególnych referatach językowych. Nastąpiło skrócenie czasu wykonywania pewnych operacji technicznych, ale nie jest to program przystosowany do obsługi wszystkich etapów procesu wymiany publikacji. Nie jest możliwa obsługa magazynu podręcznego Sekcji czyli rozliczenie stanu ilościowego każdej publikacji przyjętej na stan Sekcji i dlatego funkcjonuje nadal jedyna kartoteka kartkowa. W Sekcji Gromadzenia Zbiorów Obcych jest prowadzony elektroniczny rejestr przybytków. W pracy bibliotekarzy czterech referatów językowych pomocna byłaby także możliwość analizy wypożyczeń materiałów otrzymanych drogą wymiany, co dawałoby podstawę do kolejnych ściślejszych uzgodnień z partnerami zagranicznymi. Fakt dokonania przez nas trafnego wyboru książek sprowadzonych do Biblioteki potwierdzają czytelnicy. Proszą o udostępnienie w czytelniach książek prezentowanych w gablotach nowych nabytków zagranicznych, jeszcze nieskatalogowanych. Ale jest to niewielki procent użytkowników. Funkcja „statystyka wypożyczeń” w oprogramowaniu VIRTUA³¹ umożliwia dostęp do informacji, czy dana książka była wypożyczona. Dla potrzeb bibliotekarza zajmującego się gro-

²⁹ Dwumiesięcznik poświęcony działalności KUL ukazuje się w wersji elektronicznej od 2007 roku. Obecnie trwają prace nad udostępnianiem w sieci elektronicznej wersji czasopism uczelnianych: *Roczników Humanistycznych* i *Zeszytów Naukowych*.

³⁰ System MAK – Małe Automatyczne Katalogi – stworzył Jan Wierzbowski. Dystrybutorem oprogramowania jest Biblioteka Narodowa w Warszawie. Baza MAK zainstalowana w BU KUL ma wersję 3.40 z 2000 roku i zawiera oprócz w/w baz stworzonych dla potrzeb wymiany publikacji także bazę prenumeraty czasopism polskich dla partnerów zagranicznych.

³¹ VIRTUA to nowa wersja zintegrowanego systemu bibliotecznego VTLS (Virginia Tech Library System) amerykańskiej firmy VTLS, Inc. Oprogramowanie wykorzystuje 20 polskich bibliotek naukowych współpracujących w Narodowym Uniwersalnym Katalogu Centralnym NUKAT.

madzeniem jest to za mało, ponieważ nie ma obrazu udostępniania księgozbioru podręcznego w czytelnich, a przede wszystkim czasopism. Dzięki wymianie Biblioteka ma możliwość pozyskiwania wydawnictw zagranicznych w sposób relatywnie tańszy, na których zakup nie będzie w najbliższych latach nadal wystarczających środków finansowych. Nie jest możliwe powiększanie listy czasopism w płatnej prenumeracie o te najbardziej cenne tytuły otrzymywane obecnie w drodze wymiany. Jeśli wymiana będzie znacznie ograniczana lub nastąpi całkowita rezygnacja z tej formy gromadzenia w Bibliotece, to z pewnością spadnie atrakcyjność oferty dla czytelników i zmniejszy się także krąg jej użytkowników. Zerwanie wymiany może skutkować utratą dobrych kontrahentów na zawsze. Nie jest to dopuszczalne w kontaktach z takimi instytucjami jak: Deutsche Forschungsgemeinschaft w Bonn (DFG, Bonn), University of California w Berkeley (Berkeley), Università Cattolica Sacro Cuore w Mediolanie (UCSC, Milano)³². Najliczniejsze kontakty utrzymuje Biblioteka KUL z instytucjami w Niemczech, Włoszech, Francji, USA i Wielkiej Brytanii. Ma także partnerów w krajach odległych lub egzotycznych: Chiny, Japonia, Filipiny, Indie, Chile, Tajwan, Nowa Zelandia, Malta. Ramy wymiany nie są sztywne, zawsze otwierają się możliwości negocjacji i dostosowania oferty do wzajemnych potrzeb partnerów. Liczba stałych kontaktów Biblioteki KUL za granicą także może ulec zmianie, bo zależy to również od inwencji, zdolności i zaangażowania pracowników Sekcji³³. Praca w poszczególnych referatach jest różnorodna, nie ma miejsca na nudę i monotonię. Wymaga ona operatywności, chęci poszukiwań oraz doświadczenia w gromadzeniu materiałów bibliotecznych, które można zdobyć tylko przez lata pracy w tym dziale.

O bibliotekarzach, którzy Sekcję Wymiany Zagranicznej tworzyli od jej powstania do końca 1970 roku i z oddaniem pracowali pisała p. Izabela Sudrawska³⁴. Od lat 70-tych XX w. dokonywano w dziale przesunięć pracowników w ramach referatów, np. z referatu germańskiego po powrocie pracownicy z urlopu wychowawczego lub po dłuższych urlopowach bezpłatnych osoba ją zastępująca przejmowała referat słowiański, germański lub angielski. Takie rotacje następowały kilkakrotnie w przypadku germanistek (p. Kononowicz, Chwesiuk, Kosmulska i Zezula)³⁵. Razem z osobami, przesunięciom podlegały także pewne kontakty np. instytucje polonijne lub kontakty z terenu Austrii i Szwajcarii „wędrowały” za germanistką do referatu słowiańskiego. Ze statystyk działowych wynika, że niezwykle ważne jest prowadzenie spraw w każdym referacie przez jednego pracownika i to przez dłuższy okres czasu. Ta stałość gwarantuje utrzymanie dobrych kontaktów dzięki rozpoznaniu potrzeb obu stron. Podtrzymywanie współpracy na zasadzie wymiany materiałów bibliotecznych oraz z ofiarodawcami cennych serii i tytułów czasopism, ograniczają przypadkowość wpływów do minimum. W referatach mających stałą obsadę wpływy są większe, nie ma dużej liczby kontaktów zawieszono-

³² Patrz wykres 9.

³³ Patrz wykres 12. W tym referat germański – 220, romański – 174, angielski – 90 i słowiański – 90. Pozostałe to kontakty sporadyczne.

³⁴ Sudrawska, *Sekcja Wymiany Zagranicznej*, s. 81-85.

³⁵ Patrz tabela : Pracownicy Sekcji Wymiany Zagranicznej w latach 1970-2007.

nych i pozostających „w uśpieniu”. Ważna jest również regularna wysyłka publikacji polskich. Tak wzorowo był i jest nadal prowadzony referat romański.

Ocena wymiany publikacji

Z wymiany, drugiego po kupnie źródła gromadzenia literatury zagranicznej otrzymujemy wiele wartościowych tytułów, które wzbogacają znacznie ofertę Biblioteki dla czytelników. Nawet bez dokładnych wyliczeń kosztów, wymiana publikacji jest z pewnością opłacalna³⁶. Wyniki ankiety opracowanej przez Bibliotekę Główną Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie i rozesłanej w 2002 roku do 117 bibliotek naukowych różnych kategorii, instytutów i placówek naukowych PAN potwierdzają, że większość bibliotek w Polsce chce utrzymać tę formę gromadzenia zbiorów³⁷. Nie rezygnuje z niej także większość instytucji naukowych za granicą. W Bibliotece KUL wymiana nie była i nie jest traktowana jako sposób na pozbywanie się druków zbędnych czy dubletowych. Kilkanaście lat temu materiał wymienny był bardziej bogaty, ponieważ dla potrzeb wymiany publikacji celowo kupowane były wydawnictwa książkowe dostępne na polskim rynku księgarskim. W związku z bieżącą obsługą tak wielu kontaktów i prenumeraty czasopism w każdym z referatów oraz próbami nawiązywania kontaktów z nowymi partnerami, bibliotekarzom brakowało czasu na sporządzanie obszernych ofert ze zgromadzonych w Sekcji materiałów bibliotecznych. Te zadania przejęła Sekcja Dubletów, do której przekazywane są materiały biblioteczne nie włączone do zbiorów z Działu Gromadzenia Książki Polskiej oraz nie wykorzystane dla potrzeb Sekcji Gromadzenia Zbiorów Obcych.

W okresie trudności i ograniczeń także finansowych w dotarciu do literatury naukowej państw Europy Zachodniej i Ameryki Płn. czynionych przez władze komunistyczne Uniwersytetowi, w Bibliotece gromadzono w drodze wymiany wszystkie materiały obcojęzyczne, bez względu na język publikacji czy zbadaną przydatność i zainteresowanie czytelnika. Ale wiele unikatowych i cennych publikacji dotarło tą drogą i zostało włączonych do zbiorów. Po okresie przemian politycznych i ekonomicznych w latach 90-tych XX w. wymiana publikacji stała się nie koniecznością, ale alternatywą³⁸. Nadal jednak Biblioteka KUL nie może pozwolić sobie na gromadzenie literatury zagranicznej wyłącznie w sposób optymalny, czyli w drodze zakupu. Wymiana publikacji w BU KUL jest więc także teraz znaczącym i trwałym źródłem ich pozyskania. Jest formą łatwiejszą (uzgodnienia obu stron) i prostszą w obsłudze (nie sporządza się list zamówień, nie rozlicza faktur i rachunków). W latach ubiegłych nie dokonywano wyceny czasopism wpływających do Biblioteki KUL w drodze wymiany i darów. Po raz pierwszy te wartości zostały wykazane w sprawozdaniu Biblioteki w 2005 roku. Cztery lata wcześniej po raz pierwszy dokonano wyceny wartości finansowej książek otrzy-

³⁶ Patrz wykres 7 i 8.

³⁷ M. Krawczyk, *Rozwój i znaczenie funkcjonowania wymiany publikacji na przykładzie wybranych bibliotek polskich i zagranicznych*, EBIB, nr 1 (2005) s. 6 (<http://ebib.oss.wroc.pl/2005/62/krawczyk.php>).

³⁸ M. Kuziela, *Wymiana na nowe*, EBIB Wydanie specjalne, 1 (2000) s. 1 (<http://ebib.oss.wroc.pl/biuletyn/ebib-spl1/kuziela.html>).

mywanych w ramach wymiany i darów za dany rok kalendarzowy³⁹. Do tej pory Dział istniał i wykonywał swoje zadania w oparciu o skądinąd słuszne założenie, że wymiana zagraniczna jest opłacalna, bo wydawnictwa obcojęzyczne są dużo droższe niż i krajowe i dostęp do nich jest trudniejszy.

W 2005 roku pracownicy czterech referatów językowych podjęli na polecenie dyrektora Biblioteki ks. dra Tadeusza Stolza próbę uzgadniania poszczególnych kontaktów wymiennych i ustalenia na nowo proporcji pomiędzy wartością wysyłanych i otrzymywanych pozycji, czyli równoważenia wymiany zagranicznej. Zawieszono prowadzenie najbardziej nieopłacalnych kontaktów, od których wpływały materiały o mniejszej wartości naukowej. Nie bez znaczenia były wysokie opłaty pocztowe na pojedyncze przesyłki. Podjęto decyzję, aby do kilkudziesięciu partnerów (z czterech referatów) wstrzymać wysyłkę zupełnie lub dokonać znacznej redukcji liczby wysyłanych tytułów. Oczekiwano reakcji partnerów. Jeśli wpłynęła reklamacja, oznaczało to zainteresowanie otrzymywanymi publikacjami oraz chęcią podtrzymania wymiany. Do wszystkich instytucji, gdzie trudno było doszukać się zrównoważenia wymiany, wysyłane były listy z prośbą o jej korektę i poszerzenie oferty o nowe tytuły, najczęściej z list dubletów obejmujących najnowszą literaturę.

Przyszłość Sekcji

Jako kierownik Sekcji i pracownik zajmujący się od ponad 28 lat prowadzeniem wymiany zagranicznej w referacie germańskim dostrzegam potrzebę nawiązania szerszej współpracy z pracownikami naukowymi Uniwersytetu w procesie gromadzenia literatury naukowej obcojęzycznej. Właśnie im szczególnie powinno zależeć na bogatym i dobrze dobranym księgozbiornym zarówno dla potrzeb prac badawczych jak też prowadzonych zajęć dydaktycznych. W tej kwestii może wypowieć się także Rada Biblioteczna, która funkcjonuje od listopada 2006 roku na zupełnie innych zasadach niż poprzednie (1998-2006)⁴⁰. Uniwersytecka sieć internetowa e-KUL może ułatwić zarówno bibliotekarzowi działu gromadzenia jak też i zamawiającemu złożenie dezyderatu poprzez stworzenie odpowiedniego linku na stronie WWW Biblioteki. W BU KUL nie są prowadzone badania oczekiwań czytelników jej użytkowników. Swoich potrzeb nie ma gdzie i komu wyrazić student, bo tak naprawdę tylko niewielu profesorów Uczelni i pracowników naukowych niższego stopnia jest żywo zainteresowanych kształtowaniem księgozbiornym Biblioteki. Ten stan rzeczy może wynikać z braku odpowiedniej informacji i zachęty ze strony Biblioteki, a może także z obawy, że z budżetu Biblioteki nie będzie można zrealizować zbyt dużej liczby zamówień oprócz realizacji stałych

³⁹ Patrz wykresy 1, 2, 3, 4, 5, 6.

⁴⁰ Po wejściu w życie z dniem 1 września 2006 r. nowego Statutu Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II obowiązują zupełnie inne zasady funkcjonowania Rady Bibliotecznej. Rada opiniuje zasady gromadzenia zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej KUL ustalone przez Dyrektora Biblioteki (Regulamin BU KUL § 9 pkt. 9).

zobowiązań. Cieszy fakt, że profesorowie z dużym dorobkiem naukowym jak też młodszy pracownicy naukowcy zgłaszają swoje dezyderaty na literaturę zagraniczną bezpośrednio do Sekcji lub do dyrektora Biblioteki. Pośrednikami między kadrami naukowymi a Biblioteką mogą być także bibliotekarze pracujący w bibliotekach specjalistycznych. Latem 2007 r. została zamieszczona na platformie e-KUL oferta na kupno książek zaproponowana przez International Publishing Service z Warszawy. Wykazy książek z podziałem na poszczególne dyscypliny wiedzy zostały skierowane drogą elektroniczną do pracowników naukowych Uczelni. Każdą pozycję można było przejrzeć także na miejscu w Sekcji. Zakupiono 41 wol. wybranych przez 17 naukowców. Model gromadzenia zbiorów w oparciu o zapotrzebowanie środowiska naukowego jest uzasadniony merytorycznie, a także ekonomicznie. Jest to najlepszy sposób zaspokajania potrzeb czytelników pozwalający racjonalnie gospodarować finansami. Bibliotekarz pracujący w Sekcji otrzymuje dezyderaty od pracowników naukowych, a jego zadaniem jest postaranie się, aby jak najszybciej i jak najtaniej pozyskać te publikacje do zbiorów Biblioteki. W uzyskaniu znacznych rabatów u bezpośrednich wydawców lub firm dystrybucyjnych oraz ustalaniu terminów i szczegółów dostawy pomocna jest znajomość języków. Wkład środowiska naukowego w proces gromadzenia winien być o wiele większy, bo w chwili obecnej, sytuacja wygląda tak, że bibliotekarz z tytułem magistra filologii decyduje o tym, co ma Biblioteka zaoferować profesorowi matematyki, informatyki, chemii, teologii czy prawa. Przy rosnących cenach materiałów drukowanych i nie wystarczających wciąż środkach finansowych na ich zakup, systematycznej redukcji prenumerowanych czasopism w wersji drukowanej i ogromnych kosztach zakupu dostępu do baz danych, należy w sprawie gromadzenia materiałów bibliotecznych zadbać również o bardziej konkretne uzgodnienia z bibliotekami szkół wyższych w Lublinie, szczególnie z Biblioteką Główną UMCS, nawet jeśli struktura organizacyjna tej biblioteki stawia pewne ograniczenia⁴¹. W przyszłości należy wypracować wspólny plan kształtowania księgozbioru i uzupełniania kolekcji ważnych dla prowadzonych badań i tych najbardziej kosztownych. Wirtualny Katalog Lubelskich Bibliotek Naukowych (WKLNB) umożliwia dostęp do informacji o zbiorach opracowanych elektronicznie w pięciu bibliotekach: Biblioteki Głównej UMCS, BU KUL, Politechniki Lubelskiej, Akademii Rolniczej i Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego. Równoczesne wyszukiwanie we wszystkich katalogach da odpowiedź, czy poszukiwany tytuł znajduje się w księgozbiorze danej biblioteki, ale nie udzieli odpowiedzi, jakie plany zakupu czy gromadzenia w drodze wymiany ma każda z tych bibliotek. Brak takiej wspólnej bazy czy choćby uzgodnień priorytetów gromadzenia w określonej dziedzinie, powoduje dublowanie wielu pozycji i niezbyt racjonalne gospodarowanie wciąż niewystarczającym budżetem na zaopatrzenie bibliotek w obcojęzyczną literaturę naukową. Zorganizowane wystawy publikacji

⁴¹ Biblioteka Główna UMCS gromadzi przede wszystkim czasopisma i książki dla sieci bibliotek zakładowych, które mają priorytet w tym względzie. Natomiast bardziej ogólne publikacje umieszcza w swoich zbiorach. Natomiast BU KUL pełni w systemie informacyjno-bibliotecznym Uczelni funkcję centralnej biblioteki, nadrzędnej wobec bibliotek zakładowych. W Bibliotece Uniwersyteckiej są gromadzone i udostępniane przede wszystkim książki i czasopisma zagraniczne.

Verlag Walter de Gruyter z Berlina w Bibliotece KUL w maju 2006 r. i w Bibliotece Głównej UMCS w listopadzie tego samego roku unaocznily z całą wyrazistością problem dublowania zakupionych książek i brak porozumienia w tej kwestii. Należałoby także rozważyć podjęcie współpracy z dużymi bibliotekami kościelnymi np. Biblioteką Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Biblioteką Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, oraz bibliotekami Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu, Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Biblioteką Teologiczną Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, które są członkami Federacji FIDES⁴². Zakres tej współpracy mógłby obejmować plany gromadzenia najnowszej literatury teologicznej i religioznawczej oraz filozoficznej lub uzgodnienia gromadzenia poprzez zakup wydawnictw seryjnych czy też czasopism przez tylko jedną bibliotekę o tym samym profilu gromadzenia. Metody i sposób realizacji merytorycznej współpracy w gromadzeniu literatury obcojęzycznej między zainteresowanymi bibliotekami należałoby dopiero wypracować. Nie bez znaczenia są problemy natury organizacyjnej (brak w strukturze niektórych bibliotek wypożyczalni międzybibliotecznej) oraz technicznej (systemy zabezpieczeń sieci komputerowych w instytucji). Aby uniknąć dublowania tych samych, bardzo specjalistycznych pozycji w zbiorach innych bibliotek warto by było podjąć próbę wymiany informacji o planowanych zakupach książek w najbliższym okresie czasu. W bazie NABYTKI – NOWOŚCI ZAGRANICZNE BU KUL na stronie WWW Biblioteki widoczne są publikacje już nabyte, a w katalogu elektronicznym już skatalogowane i udostępniane czytelnikom. W chwili obecnej bez choćby wstępnych uzgodnień dyrektorów zainteresowanych instytucji i kierowników oddziałów gromadzenia zbiorów być może najbardziej prostą metodą byłoby przesyłanie pocztą elektroniczną wykazów publikacji zamówionych przez daną bibliotekę. Współpraca w środowisku lokalnym wydaje się jak najbardziej możliwa do realizacji, np. Biblioteka Główna UMCS i BU KUL.

Od ponad 50 lat utrzymywanie współpracy z zasobnymi instytucjami naukowymi i dużymi bibliotekami na zasadach wymiany publikacji przynosi Bibliotece KUL znaczne korzyści. Otrzymujemy nowości wydawnicze, a dzięki ofertom z list dubletów możemy także uzupełniać brakujące tomy serii, roczniki i pojedyncze numery czasopism. Rozwijanie wymiany przez okres półwiecza podnosiło znaczenie Biblioteki KUL. Obecnie mając w prenumeracie ponad 1.100 tytułów czasopism w wersji drukowanej, dostęp online do wersji pełnotekstowych czasopism

---

⁴² Federacja Bibliotek Kościelnych FIDES została zainicjowana w 1991 roku przez ks. Krzysztofa Goneta z Biblioteki Seminarium Duchownego w Warszawie i erygowana przez Konferencję Episkopatu Polski w 1995 roku. BU KUL była w gronie inicjującej, ale do Federacji nie należy. Obecnie FIDES zrzesza ok. 90 bibliotek wydziałów teologicznych, wyższych seminariów duchownych, diecezjalnych i zakonnych w celu ich komputeryzacji, standaryzacji pracy i opracowania komputerowego katalogu centralnego. Od 2006 roku trwają prace nad stosowaniem międzynarodowego formatu katalogowania MARC21, który obowiązuje w innych bibliotekach szkół wyższych i publicznych o statusie biblioteki naukowej. Do Federacji FIDES należy 14 kościelnych bibliotek szkół wyższych i wydziałów teologicznych. Zob. Ks. W. Żurek, *Stan bibliotek kościelnych w Polsce*, ABMK, t. 83 (2005) s. 41.

oraz kilkunastu baz danych, a także dokonując znaczącego zakupu książki obcojęzycznej, Biblioteka KUL nadal prowadzi wymianę zagraniczną. Nic nie prognozuje rezygnacji z tej formy gromadzenia i powiększania księgozbioru bibliotecznego. Statystyki Sekcji Gromadzenia Zbiorów Obcych Biblioteki KUL z ostatnich lat pokazują tendencję zniżkową zarówno w ilości kontaktów jak też tytułów czasopism i woluminów książek. Jest to wynik krystalizacji i bardziej szczegółowego określenia profilu zainteresowań partnerskich instytucji w ramach wymiany materiałów bibliecznych dokonywanego poprzez gruntowaną analizę materiałów bibliecznych otrzymywanych z zagranicy i wysyłanych wydawnictw polskich. Zmianom podlegają także same materiały biblieczne. Czasopisma i wydawnictwa seryjne przestają ukazywać się, pojawiają się natomiast nowe tytuły, część z nich występuje tylko w wersji elektronicznej. Uważniejsza selekcja materiałów bibliecznych otrzymywanych i wysyłanych oraz bardziej zdecydowany i trafny dobór odpowiadający profilowi gromadzenia w Bibliotece ma znaczący wpływ na kształtowanie jej księgozbioru i ofertę dla użytkowników.

Najważniejszą kwestią jest umożliwienie użytkownikom dostępu do jak najszerszych i najbardziej różnorodnych zasobów informacji. Internet i wymiana międzybiblieczna zwiększa te możliwości. Korzyści współpracy bibliotek w zakresie gromadzenia i profilowania zbiorów są wymierne. Potwierdzają to doświadczenia Poznańskiej Fundacji Bibliotek Naukowych oraz zrzeszonych w podobnych organizacjach bibliotek Wrocławia, Krakowa i Gdańska⁴³. Tworzenie fundacji i konsorcjów to nowy sposób organizacji gromadzenia dostępu do światowych zasobów informacji naukowej „[...] współpraca, w rozmaitych formach, staje się wymaganiami obligatoryjnym [...] Dlatego coraz wyraźniej krystalizuje się międzybiblieczna kooperacja, w zakresie gromadzenia zasobów, wyboru, opracowania, a także usług, przybierająca kształt dobrowolnych zrzeszeń konsorcyjnych. To jest rozwiązanie nieuniknione [...]”⁴⁴.

Tabela 1. Pracownicy Sekcji Wymiany Zagranicznej Biblioteki Uniwersyteckiej KUL

Pracownicy Sekcji Wymiany Zagranicznej w latach 1970-2007*	
Kierownicy	
Izabela Sudrawska	1970 – 1992
Izabella Malinowska	1993 – 2001
Elżbieta Żelechowska	2001 – 2005
Barbara Zezula	2006 -
Referat romański	
Izabela Sudrawska	1960 – 1981
Izabella Malinowska**	1981 - 2001
Marcin Zawadzki	2001 – 2007

⁴³ A. Grygorowicz, *Zmiany jakościowe w gromadzeniu zbiorów wyzwaniem dla nowoczesnej biblioteki naukowej*, EBIB, Materiały konferencyjne nr 10 (2005) s. 3. Tryb dostępu : <http://ebib.oss.wroc.pl/matkonf/med23/grygorowicz.php>.

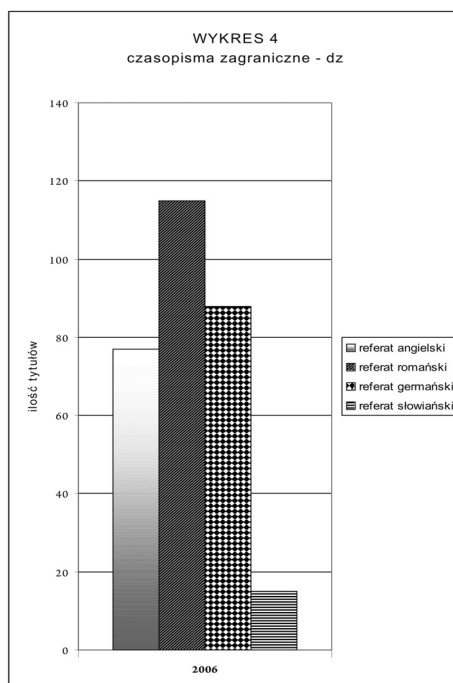
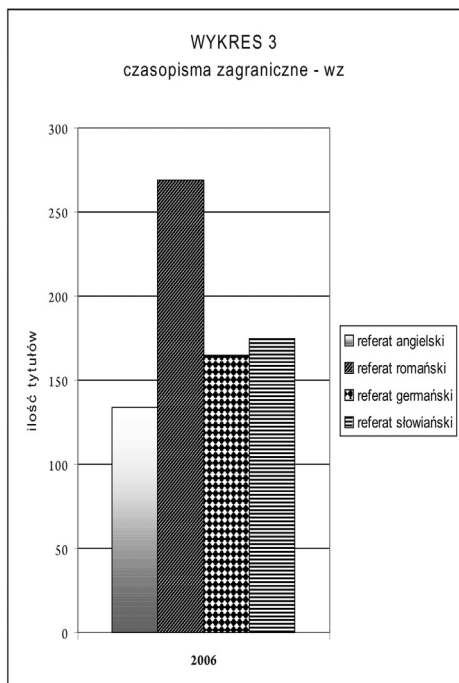
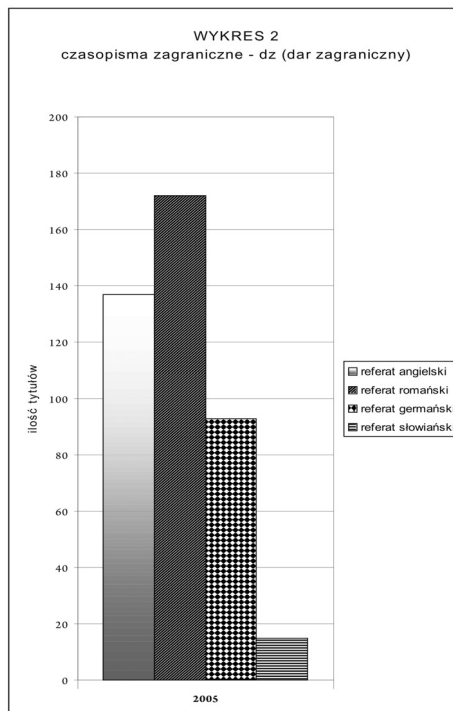
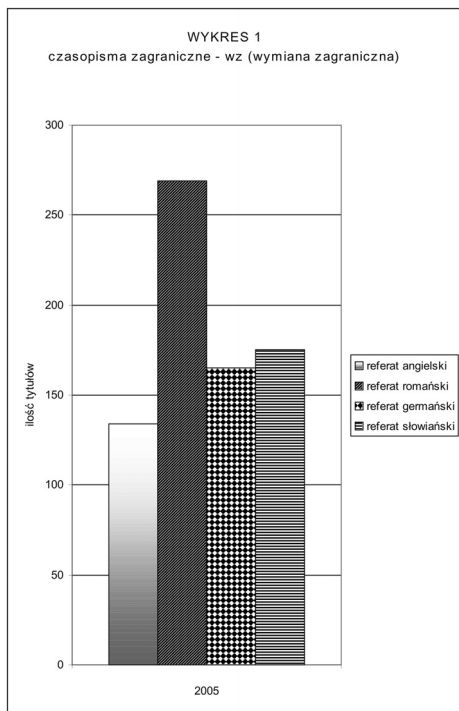
⁴⁴ J. Wojciechowski, *Czy ten zawód zniknie?*, „Bibliotekarz”, 12 (2006) s. 6.

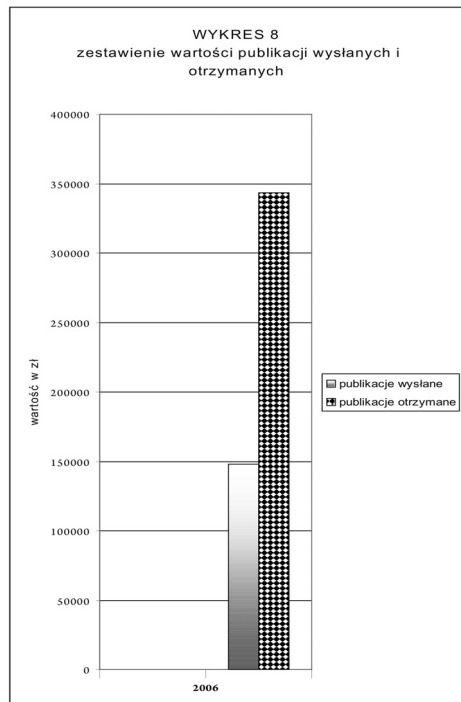
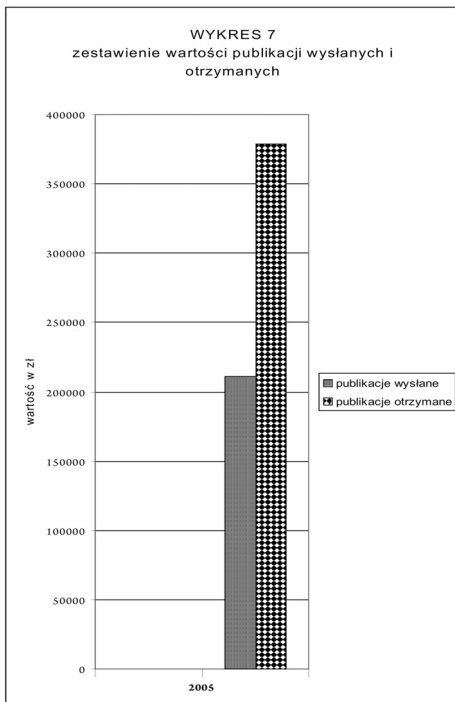
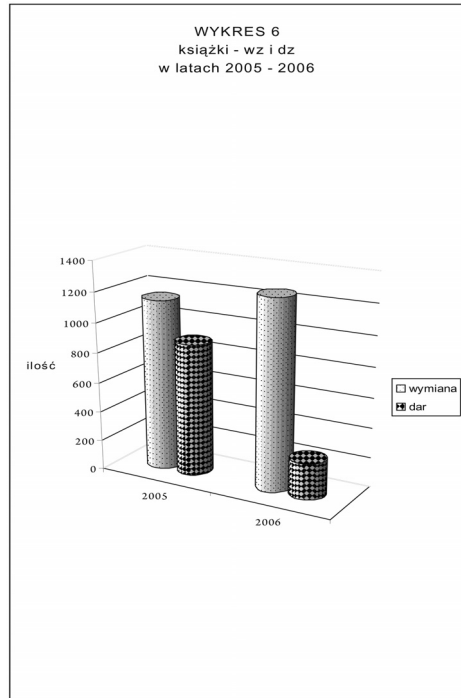
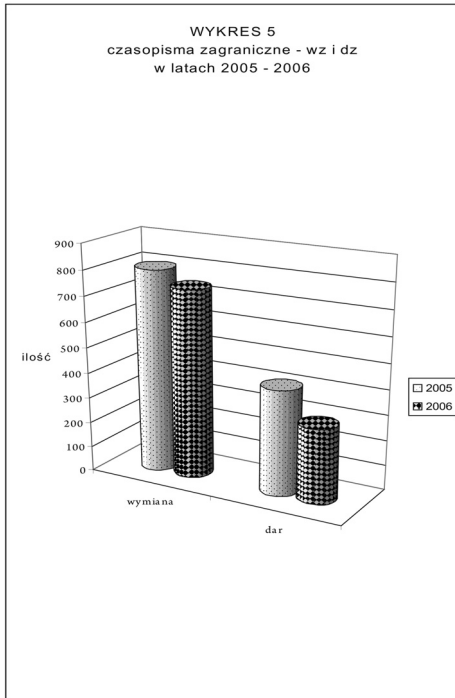
Anna Staniak	2007-
Referat angielski	
Maria Papara	1967 – 1975
Barbara Hun	1976 – 1977
Anna Sudrawska	1978
Hieronim Włodarczyk	1978 – 1979
Elżbieta Woźniacka	1979 – 1983
Sylwester Pater	1983 – 1984
Ewa Pyczek	1984
Elżbieta Kraśnicka	1985 – 1986
Salwierz Joanna	1987 – 1988
Aldona Zwierzyńska	1989
Beata Skórska	1990 – 1993
Beata Ewa Marek	1993 – 1996
Stanisław Nowak	1997
Izabela Kosmalska	1997 – 2001
Kamila Chwesiuk	2001-2002
Monika Pirbudagian-Fiutek	2003
Justyna Erd	2004- 2006
Magdalena Katyńska	2006 -
Referat germański	
Adelajda Trembaczowska	1970 – 1975
Jerzy Tyc	1975 – 1976
Barbara Skirmunt	1976 – 1981
Edward Janicki	1977 – 1978
Izabela Kosmalska	1978 – 1981
Barbara Zezula**	1981- 1983
Joanna Kononowicz	1984 – 1988
Izabella Kosmulska	1989– 1990
Joanna Kononowicz	1990- 1991
Izabella Kosmulska	1992 – 1995
Barbara Zezula	1995 – 1999
Kamila Chwesiuk	1999 – 2000
Barbara Zezula	2000-
Referat słowiański	
Kazimierz Papara	1959 – 1971
Stanisława Wojtasik	1971- 1972
Marta Flejszer-Królik	1972 – 1973
Halina Szumił	1974 – 1975
Brak danych	1976
Teresa Oder	1977- 1982
Barbara Zezula	1983 - 1986
Paweł Nowacki	1986 - 1988
Andrzej Tyłenda	1988-1989
Joanna Kononowicz	1990 - 1991

Iwona Sygowska	1992 – 1993
Barbara Zezuła	1993 - 1995
Kamila Chwesiuk	1995 - 1999
Joanna Bizior	2000
Ewa Kwiatkowska	2000 – 2001
Krystyna Lipska	2001
Justyna Erd	2002
Artur Podsiadły	2003 – 2004
Monika Pirebudagian-Fiutek	2004
Referat bez stałej obsady	2005 – 2006
Agnieszka Lenart-Topyła	2006
Monika Pardus	2007
Jerzy Krysa	2007-
Osoby pakujące publikacje do wysyłki	
Bronisław Świątkowski, Józef Todorowski, Wanda Łaszcz, Czesław Czuba, Czesława Jankowska, Eugenia Kwapisz, Paweł Nowacki, Waldemar Branicki, Marek Przypis, Urszula Kasprzak, Anna Stasiewicz	1970 – 2007

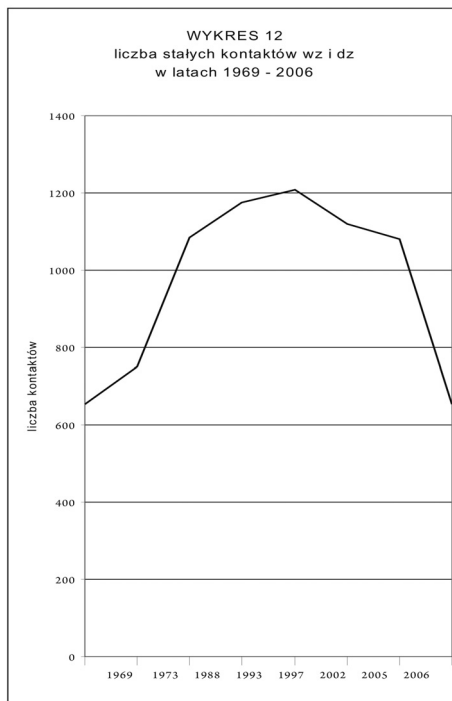
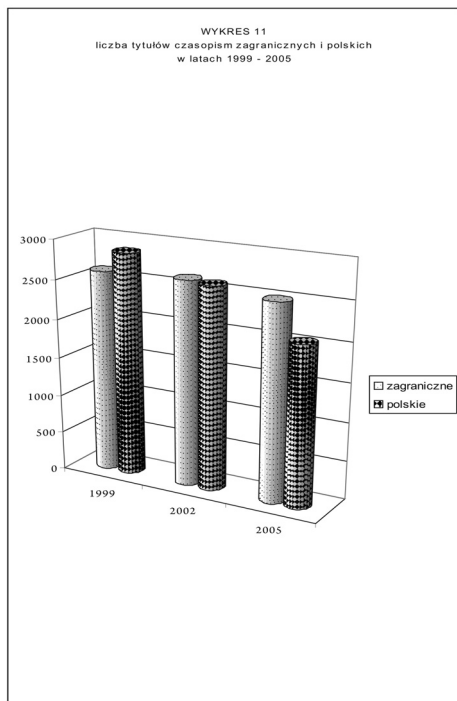
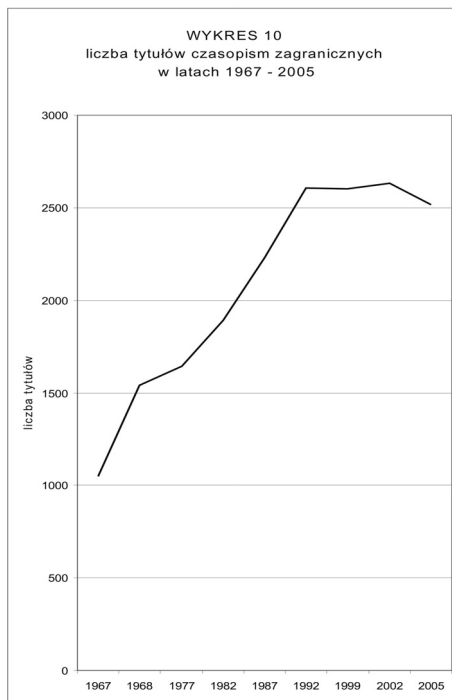
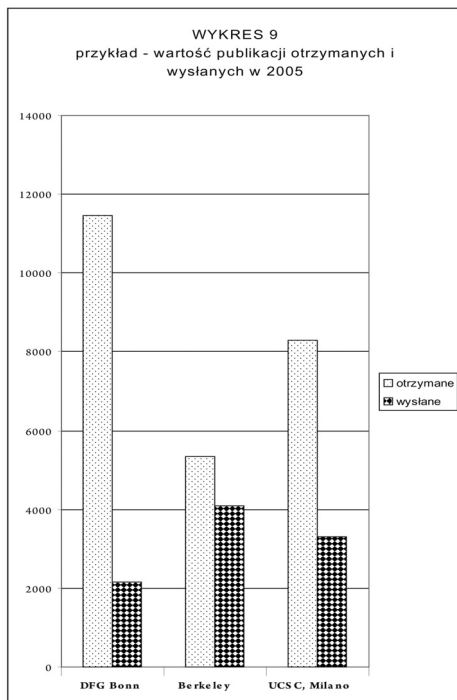
* Ze względu na dużą częstotliwość zmian na stanowiskach pracy w Sekcji nie podaję w wykazie dokładnego okresu pracy, warunków zatrudnienia oraz stopnia awansu bibliotecznego osób pracujących w Sekcji Wymiany Zagranicznej.

** Do roku 1988 w dokumentach Biblioteki p. Malinowska figuruje pod panięńskim nazwiskiem Izabella Słomkowska, a do 1983 podane jest panięńskie nazwisko Barbary Zezuły Nalewajko.

BIBLIOGRAFIA

- Dziak J., *Wymiana wydawnictw w bibliotekach akademickich – czy ma się mieć dobrze*. „Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy” (EBIB). Materiały konferencyjne nr 11(2005) (<http://ebib.oss.wroc.pl/matkonf/grom2/dziak.php>).
- Dzierzkowska D., *Biblioteka Główna Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego 1918-1939*, ABMK, 8 (1964), s. 187-242.
- Grygorowicz A., *Zmiany jakościowe w gromadzeniu zbiorów wyzwaniem dla nowoczesnej biblioteki naukowej*, EBIB, Materiały konferencyjne nr 10 (2005) (<http://ebib.oss.wroc.pl/matkonf/med23/grygorowicz.php>)
- Gustaw R., Nowodworski W., *Dwadzieścia lat Biblioteki Uniwersyteckiej KUL 1939-1958*, ABMK, 1 (1959-1960) z. 2, s. 133-160.
- Gustaw R., *Stan i potrzeby bibliotek kościelnych oraz program pracy na najbliższy okres*, ABMK, 1 (1959) s. 34-43.
- Gabłońska A., *Czasopisma drugiego obiegu w zbiorach BU KUL*. Wykład w dniu 16 czerwca 2003 w ramach prezentacji monograficznych na podstawie zbiorów BU KUL (http://pater.kul.lublin.pl/akademia/2003_06_16/czasopisma_drugiego_obiegu.htm).
- Krawczyk M., *Rozwój i znaczenie funkcjonowania wymiany publikacji na przykładzie wybranych bibliotek polskich i zagranicznych*, EBIB, 1 (2005) (<http://ebib.oss.wroc.pl/2005/62/krawczyk.php>).
- Jazdon A., *Zdobądź i ... pozbaądź się, czyli uwag kilka o problemach zarządzania zbiorami w Polsce w : Rola i funkcje nowoczesnej biblioteki akademickiej: materiały z konferencji zorganizowanej z okazji 50-lecia UMK, 27-29 września 1995 r.*, Toruń 1996.
- Kuziela M., *Wymiana na nowe*, EBIB. Wydanie specjalne, 1 (2000) (<http://ebib.oss.wroc.pl/biuletyn/ebib-sp1/kuziela.html>).
- Nowak E., *Wymiana publikacji jako jedna z form współpracy bibliotek medycznych Biblioteka Główna Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach*, EBIB. Materiały konferencyjne nr 10 (2005) (<http://ebib.oss.wroc.pl/matkonf/med23/nowak.php>).
- Sudrawska I., *Sekcja Wymiany Zagranicznej*, ABMK, 23 (1971) s. 80-86.
- Szumił H., *Inne formy życia Uniwersytetu – Biblioteka Uniwersytecka*, w: *Księga pamiątkowa w 75-lecie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Wkład w kulturę polską w latach 1968-1993*, Lublin 1994, s. 680-690.
- Wiśniowska K., *Kalendarium Bibliotek*, ABMK, 23 (1971) s. 29-43.
- Wojciechowski J., *Czy ten zawód zniknie?*, „Bibliotekarz”, 12 (2006), s. 2-6.
- Wojciechowski J., *Z problemów organizacji zasobów bibliotecznych*, „Przegląd Biblioteczny”, 1 (1998) s. 5-15.
- Żelechowska E., *Funkcjonowanie działu gromadzenia*. Referat wygłoszony na sesji: *Organizacja procesów gromadzenia zbiorów w bibliotekach kościelnych*. Sesja zorganizowana w dniach 1-2 października 1992 przez Ośrodek ABMK, ABMK, 62 (1993) s. 195-206.
- Żurek W., *Stan bibliotek kościelnych w Polsce*, ABMK, 83 (2005) s. 37-46.

**DIE ABTEILUNG FÜR AUSLANDSAUSTAUSCH AN
DER UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK DER KUL****Zusammenfassung**

Der Austausch von Publikationen zwischen wissenschaftlichen Einrichtungen auf der ganzen Welt funktioniert seit dem 17. Jahrhundert. Gegenwärtig wird er von den meisten Universitätsbibliotheken und wissenschaftlichen Institutionen praktiziert, und manche von ihnen knüpfen neue Auslandskontakte an. Das ist eine bewährte Methode, devisenfrei an Bestände der neuesten wissenschaftlichen Literatur aus der ganzen Welt zu kommen sowie die wissenschaftlichen Errungenschaften der eigenen Institution zu verbreiten und zu fördern. Die Katholische Universität Lublin „Johannes Paul II.“ (KUL) hat schon seit den ersten Jahren ihres Bestehens mehr oder weniger gelungene Versuche unternommen, fremdsprachige Literatur zu bekommen, ohne welche es unmöglich ist, das wissenschaftliche Weltniveau zu erreichen. Seit über 50 Jahren wird der Austausch von Publikationen an der KUL von der Abteilung für Auslandsaustausch organisiert, welche vier Sprachenreferate umfasst: ein englisches, ein romanisches, ein germanisches und ein slawisches. Die in dieser Abteilung arbeitenden Bibliothekare müssen sich neben sehr guten Fremdsprachenkenntnissen durch Initiative und Einfallsreichtum bei der Suche nach neuen Büchern und Zeitschriften außerhalb der Landesgrenzen auszeichnen und diese dann durch Austausch, Spenden oder Ankauf beschaffen können. Die Nutzung neuer Technologien erleichtert ihnen diese Arbeit ganz entschieden.

Aus dem Polnischen übersetzt von Herbert Ulrich